

Memorandwm Esboniadol i Orchymyn Senedd Cymru (Cynrychiolaeth y Bobl) (Diwygio) 2021

Lluniwyd y Memorandwm Esboniadol hwn gan Swyddfa'r Prif Weinidog ac fe'i gosodir gerbron Senedd Cymru ar y cyd â'r is-ddeddfwriaeth uchod ac yn unol â Rheol Sefydlog 27.1

Datganiad y Gweinidog

Yn fy marn i, mae'r Memorandwm Esboniadol hwn yn rhoi darlun teg a rhesymol o effaith ddisgwyliedig Gorchymyn Senedd Cymru (Cynrychiolaeth y Bobl) (Diwygio) 2021

Mark Drakeford AS
Prif Weinidog Cymru

17 Mawrth 2021

RHAN 1

Disgrifiad

1. Mae Gorchymyn Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Cynrychiolaeth y Bobl) 2007 (O.S. 2007/236) ("y Gorchymyn Ymddygiad")¹, sy'n nodi'r rheolau manwl ar gyfer cynnal etholiadau i'r Senedd yn cael ei adolygu, ac wedi'i ddiwygio'n gyffredinol, cyn pob etholiad cyffredinol i'r Senedd.
2. Yn dilyn Deddf Etholiadau Cymru (Coronafeirws) 2021 ("y Ddeddf") yn cael Cydsyniad Brenhinol, mae angen diwygiadau pellach i Orchymyn Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Cynrychiolaeth y Bobl) 2007 drwy Orchymyn diwygio cyn etholiad cyffredinol cyffredin y Senedd ar 6 Mai 2021.

Materion o ddiddordeb arbennig i'r Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad

3. Dim

Cefndir deddfwriaethol

4. Gwnaed y Gorchymyn Ymddygiad yn wreiddiol o dan Adran 11 o Ddeddf Llywodraeth Cymru 1998 (rhagflaenydd Adran 13 o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006)² ond o ganlyniad i baragraff 8 i Atodlen 11 i Ddeddf Llywodraeth Cymru caiff ei drin fel pe bai wedi ei wneud o dan Adran 13 o'r Ddeddf honno.
5. Diwygiwyd adran 13 gan Ddeddf Cymru 2017 ac roedd gynt yn bŵer i'r Ysgrifennydd Gwladol. Mae'r pwerau hyn bellach wedi'u breinio yng Ngweinidogion Cymru. Felly, mae gan Weinidogion Cymru y pŵer i wneud Gorchymyn ynghylch cynnal etholiad Senedd 2021 o dan Adran 13 o Ddeddf Llywodraeth Cymru.
6. Fel arfer, gwneir unrhyw Orchymyn diwygio i'r Gorchymyn Ymddygiad o dan y weithdrefn gadarnhaol ddrafft yn unol ag Adran 13(7) o Ddeddf Llywodraeth Cymru.
7. Mae Adran 12 o Ddeddf Etholiadau Cymru (Coronafeirws) 2021 yn newid gweithdrefn Senedd Cymru sy'n gymwys i reoliadau sy'n gwneud newidiadau dros dro i'r rheolau ar gyfer etholiadau'r Senedd sy'n digwydd cyn 6 Tachwedd 2021.
8. Effaith Adran 12 o'r Ddeddf yw y bydd rheoliadau a wneir o dan Adran 13 o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006 mewn perthynas ag etholiadau sy'n digwydd cyn 6 Tachwedd 2021 yn ddarostyngedig i'r weithdrefn gadarnhaol a wnaed.

¹ Gorchymyn Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Cynrychiolaeth y Bobl) 2007
<https://www.legislation.gov.uk/cy/uksi/2007/236/contents/made>

²Adran 13 o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006
<https://www.legislation.gov.uk/cy/ukpga/2006/32/section/13/2018-04-01>

9. O dan y weithdrefn gadarnhaol a wnaed, gall yr offeryn statudol ddod i rym o'r diwrnod y'i gwnaed gan y Gweinidog. Fodd bynnag, oni bai bod y Senedd yn cytuno ar gynnig i gymeradwyo'r offeryn statudol o fewn yr amserlen a bennir yn y rhiant-ddeddf, bydd yr offeryn yn peidio â bod yn effeithiol. Mewn perthynas â'r Gorchymyn hwn, rhaid i'r Gorchymyn gael ei gymeradwyo drwy benderfyniad gan y Senedd o fewn 28 diwrnod i'r diwrnod a wneir, heb gyfrif cyfnodau diddymu neu pan fydd y Senedd ar doriad am fwy na 4 diwrnod.

10. Mae Adran 12(3) o'r Ddeddf yn nodi:

“(3) Rhaid i offeryn statudol y mae'r is-adran hon yn gymwys iddo gael ei osod gerbron Senedd Cymru a rhaid iddo beidio â bod yn effeithiol pan ddaw 28 o ddiwrnodau i ben sy'n dechrau ar y diwrnod y'i gwnaed oni bai ei fod, cyn i'r cyfnod hwnnw ddod i ben, yn cael ei gymeradwyo drwy benderfyniad gan Senedd Cymru.”

Diben y ddeddfwriaeth a'r effaith y bwriedir iddi ei chael

11. Mae Gorchymyn Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Cynrychiolaeth y Bobl) 2007 yn nodi'r rheolau manwl ar gyfer cynnal etholiadau i Senedd Cymru. Mae'n nodi'r ffordd y bydd yr etholiad ac ymgyrch yr etholiad yn cael eu cynnal, ac mae'n cynnwys darpariaethau ar gyfer her gyfreithiol i etholiad. Mae hefyd yn cynnwys darpariaethau ynghylch casglu a chadw dynodwyr personol ar gyfer pleidleiswyr drwy'r post a phleidleiswyr drwy ddirprwy a gofynion yn ymwneud â delio â phleidleisiau absennol a'r cais ar eu cyfer.

12. Mae'r Gorchymyn Ymddygiad yn cael ei adolygu ac fel arfer mae wedi'i ddiwygio cyn pob un o etholiadau cyffredinol y Senedd. Gan amlaf, gwneir diwygiadau i'r Gorchymyn Ymddygiad er mwyn adlewyrchu unrhyw newidiadau perthnasol mewn polisi neu ddeddfwriaeth, neu unrhyw ddiweddariadau technegol a/neu fân ddiweddariadau sydd wedi digwydd ers yr etholiad blaenorol.

13. Gwnaed Gorchymyn Senedd Cymru (Cynrychiolaeth y Bobl) (Diwygio) 2020 a amlinellodd ddiwygiadau i'r Gorchymyn Ymddygiad yn barod ar gyfer etholiad cyffredinol Senedd 2021 ar 16 Rhagfyr 2020 a daeth i rym ar 17 Rhagfyr 2020.

14. Gwnaeth Deddf Etholiadau Cymru (Coronafeirws) 2021 hefyd addasiadau i Orchymyn Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Cynrychiolaeth y Bobl) 2007 i ymateb i'r risgiau posibl i'r etholiad cyffredinol cyffredin ar gyfer aelodaeth o Senedd Cymru sy'n deillio o bandemig y coronafeirws.

15. Dim ond ar gyfer etholiad cyffredinol cyffredin 2021 y mae'r darpariaethau yn y Ddeddf yn gymwys, sydd i fod i ddigwydd ar hyn o bryd ar 6 Mai 2021 neu gellir ei ohirio o dan y Ddeddf i ddyddiad dim hwyrach na 5 Tachwedd 2021. Nid yw darpariaethau'r Ddeddf yn gymwys i unrhyw etholiadau dilynol.

16. Yn dilyn Deddf Etholiadau Cymru (Coronafeirws) 2021 yn cael Cydsyniad Brenhinol, mae angen gwneud diwygiadau pellach i Orchymyn Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Cynrychiolaeth y Bobl) 2007 drwy Orchymyn diwygio cyn

etholiad cyffredinol cyffredin y Senedd sydd wedi'i drefnu ar hyn o bryd ar 6 Mai 2021.

17. Bydd y darpariaethau a gynhwysir yng Ngorchymyn Senedd Cymru (Cynrychiolaeth y Bobl) (Diwygio) 2021 yn dilyn y weithdrefn gadarnhaol a wnaed yn unol ag Adran 12 o Ddeddf Etholiadau Cymru (Coronafeirws) 2021, ac yn gymwys i etholiad cyffredinol Senedd 2021.

Amser cau ar gyfer derbyn enwebiadau ar gyfer etholiad Senedd 2021

18. At ddibenion etholiad Senedd 2021, estynnodd Adran 14(5)(a) o Ddeddf Etholiadau Cymru (Coronafeirws) 2021 yr amser ar gyfer cyflwyno papurau enwebu o rhwng 10:00am a 4:00pm bob dydd y gellir cyflwyno enwebiadau i 9:00am i 5:00pm i roi mwy o amser ar bob diwrnod pan ellir cyflwyno enwebiadau i ymateb i amgylchiadau'r pandemig.
19. Y diwrnod olaf ar gyfer cyflwyno enwebiadau yw'r pedwaredd diwrnod ar bymtheg cyn diwrnod yr etholiad. Y diwrnod hwnnw, mae'n well i'r dyddiad cau ar gyfer cau enwebiadau a thynnu enwebiadau gydgyffwrdd.
20. Bydd Gorchymyn 2021 yn symud yr amser ar gyfer cau derbyn enwebiadau yn ôl i 4:00pm ar y pedwaredd diwrnod ar bymtheg cyn diwrnod y bleidlais i gysoni'r amseroedd ar gyfer derbyn enwebiadau a'u tynnu'n ôl.

"Ffurflen Cyfeiriad Cartref" ragnodedig ar gyfer etholiadau'r Senedd

21. Mae Gorchymyn Senedd Cymru (Cynrychiolaeth y Bobl) (Diwygio) 2020 wedi mewnosod y ffurflen cyfeiriad cartref yn y Gorchymyn Ymddygiad. Mae'r ffurflen yn caniatáu i ymgeiswyr ofyn i'w cyfeiriad cartref beidio â chael ei wneud yn gyhoeddus yn y papurau enwebu. Mae'r ffurflen yn gofyn i ymgeisydd fewnosod enw etholaeth Senedd Cymru y mae'r ymgeisydd yn byw ynddi.
22. Bydd Gorchymyn 2021 yn diwygio'r ffurflen i gynnwys cyfeiriad at Senedd y DU a bydd hyn yn cynnwys unrhyw ymgeiswyr sy'n byw y tu allan i Gymru. Bydd y darpariaethau yn y Gorchymyn Ymddygiad sy'n ymwneud â'r ffurflen hefyd yn cael eu diwygio i gyfeirio at Senedd Cymru ac etholaethau Senedd y DU.
23. Bydd y diwygiad hwn yn gymwys i etholiad Senedd 2021 yn unig a bydd angen ei ymgorffori mewn Gorchymyn diwygiedig neu newydd ar gyfer etholiadau dilynol.
24. Diben Gorchymyn Senedd Cymru (Cynrychiolaeth y Bobl) (Diwygio) 2021 a'r effaith y bwriedir iddi ei chael yw cywiro'r safbwyntiau ar yr amser ar gyfer cau enwebiadau a'r ffurflen cyfeiriad cartref.

Ymgynghori

25. Ymgynghorwyd â'r Comisiwn Etholiadol drwy gydol y broses o lunio Gorchymyn Senedd Cymru (Cynrychiolaeth y Bobl) (Diwygio) 2021. Mae hyn yn unol ag Adran 7 o Ddeddf Pleidiau Gwleidyddol, Etholiadau a Refferenda 2000 sy'n ei

gwneud yn ofynnol ymgynghori â'r Comisiwn Etholiadol cyn y gellir gwneud Gorchymyn o dan Adran 13 o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006.

26. Ymateb y Comisiwn Etholiadol pan ymgynghorwyd ar y Gorchymyn drafft oedd eu bod yn fodlon â'r darpariaethau sy'n ymwneud ag amser cau derbyn enwebiadau a'r ffurflen cyfeiriad cartref.

27. Mae'r newidiadau a gynhwyswyd yng Ngorchymyn 2021 hefyd wedi'u trafod gyda'r gymuned etholiadol, gan gynnwys gyda'r pum Swyddog Canlyniadau Rhanbarthol. Cytunwyd â'r Swyddogion hynny i gynnwys y ddarpariaeth i symud yr amser ar gyfer cau derbyn enwebiadau yn ôl i 4:00pm ar y pedwaredd diwrnod ar bymtheg cyn diwrnod y bleidlais i gysoni'r amseroedd ar gyfer derbyn a thynnu enwebiadau yn ôl.

Asesiad effaith rheoleiddiol

28. Ystyriwyd Cod Ymarfer Gweinidogion Cymru ar gynnal Asesiadau Effaith Rheoleiddiol mewn perthynas â'r Gorchymyn hwn. O ganlyniad, ystyriwyd nad oedd yn angenrheidiol cynnal asesiad effaith rheoleiddiol o'r costau a'r manteision tebygol o gydymffurfio â'r darpariaethau sy'n ymwneud ag amser cau derbyn enwebiadau a'r ffurflen cyfeiriad cartref gan fod y rhain yn dod o fewn yr esemptiad a geir yn y Cod lle mae angen diwygiadau technegol rheolaidd neu ddiwygiadau ffeithiol i ddiweddarau rheoliadau.